

Eduskunnan hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

K2026-34
9.9.2026

Lausuntopyyntö: HE 98/2026 vp, asiantuntijakuuleminen 10.9.2026

LAUSUNTOPYYNTÖ PAKKOKEINOLAIN 2 JA 10 LUVUN SEKÄ NIIHIN LIITTYVIEN LAKIEN MUUTTAMISESTA

Suomen Asianajajat kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi pakkokeinolain 2 ja 10 luvun sekä niihin liittyvien lakien muuttamisesta (HE 98/2026 vp).

Yhtenä Suomen Asianajajien sääntömääräisenä tehtävänä on seurata oikeuskehitystä maassa ja lausuntoja antamalla sekä aloitteita tekemällä tarjota kokemuksensa yhteiskunnan käytettäväksi. Suomen Asianajajien oikeuspoliittisen työn lähtökohta on oikeusvaltion turvaaminen. Lausunnoissaan Suomen Asianajajat pyrkii painottamaan oikeusvaltioperiaatteen toteutumiseen, oikeusturvaan sekä oikeuden saavutettavuuteen, perus- ja ihmisoikeuksien sekä asianajajakunnan itsenäisyyden ja riippumattomuuden turvaamiseen liittyviä näkökulmia. Pyydettyä lausuntona Suomen Asianajajat esittää seuraavaa.

LAUSUNTO

Lähtökohdat

Suomen Asianajajat pitää pakkokeinolain 2 lukuun ehdotettuja muutoksia lähtökohtaisesti kannatettavina. Muutokset selkeyttäisivät vangitsemista koskevaa oikeustilaa ja voisivat edistää yhdenmukaista ratkaisukäytäntöä.

Vangitseminen merkitsee kuitenkin voimakasta puuttumista henkilökohtaiseen vapauteen. Sen edellytysten on tämän vuoksi käytävä laista ilmi riittävän täsmällisesti ja ennakoitavasti. Suomen Asianajajat painottaa, että vangitseminen ei saa perustua yksinomaan rikoksen vakavuuteen tai yleisluontoiseen viittaukseen yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen, vaan sen tulee aina perustua tapauksen olosuhteiden yksilölliseen arviointiin.

Samalla on arvioitava, voidaanko vangitsemisen tarkoitus saavuttaa lievemmillä pakkokeinolla. Tutkintavankeus ei ole rangaistus, eikä sitä saa käyttää ennakoitavissa olevan rangaistuksen täytäntöönpanon varmistamiseen ilman laissa säädettyjen erityisten edellytysten täyttymistä.

Näillä edellä lausutuilla edellytyksillä Suomen Asianajajat kannattaa ehdotettuja muutoksia.

Ampuma-aserikos salaisen pakkokeinon perusterikoksena

Suomen Asianajajat kannattaa ampuma-aserikoksen lisäämistä pakkokeinolain 10 luvussa tarkoitettujen salaisten pakkokeinojen perusterikokseksi.

Ampuma-aserikoksiin voi liittyä vakavaa vaaraa hengelle, terveydelle ja yleiselle turvallisuudelle. Luvattomat ampuma-aseet voivat lisäksi liittyä muuhun vakavaan tai järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Muutokselle voidaan siten katsoa olevan hyväksyttävä ja painava yhteiskunnallinen peruste.

Suomen Asianajajat toteaa, että ampuma-aserikoksen lisääminen perusterikosten luetteloon ei kuitenkaan saa johtaa salaisten pakkokeinojen automaattiseen tai rutiininomaiseen käyttöön. Pakkokeinon käytön välttämättömyys ja oikeasuhtaisuus on arvioitava erikseen jokaisessa yksittäistapauksessa. Arvioinnissa voidaan ottaa huomioon esimerkiksi teon konkreettinen vaarallisuus, aseiden laatu, aseiden määrä ja teon mahdollinen yhteys muuhun vakavaan rikollisuuteen.

Tätä yksittäistä muutosta ei myöskään tule käyttää perusteena salaisten pakkokeinojen yleiselle laajentamiselle.

Salainen kotietsintä ja salainen erityinen etsintä

Suomen Asianajajat vastustaa salaista kotietsintää koskevaa ehdotusta. Kotirauhan suojaamaan tilaan kohdistuva salainen etsintä merkitsisi erittäin voimakasta puuttumista yksityiselämän ja kotirauhan suojaan.

Salaisen etsinnän kohteena oleva henkilö ei voisi etsinnän aikana valvoa sen toimittamista, puuttua etsinnän laajuuteen tai vedota esimerkiksi aineistoa koskevaan salassapitovelvollisuuteen tai hyödyntämiskieltoon. Oikeussuojan toteutuminen jäisi käytännössä lähes kokonaan ennakollisen lupaharkinnan ja jälkikäteisen valvonnan varaan. Esitysluonnoksessa ei ole myöskään osoitettu, miksi nykyiset pakkokeinot eivät olisi riittäviä. Kotietsintä voidaan jo nykyisin toimittaa ilman ennakoilmoitusta ja ajoittaa esimerkiksi kiinnioton yhteyteen siten, ettei tutkinta vaarannu. Se, että tavanomainen kotietsintä voi paljastaa esitutkinnan olemassaolon, ei yksinään riitä perustelemaan olennaisesti pidemmälle menevää salaista toimivaltuutta.

Suomen Asianajajat vastustaa myös salaista erityistä etsintää. Erityinen etsintä voi kohdistua tiloihin, joissa säilytetään asianajajan ja päämiehen väliseen luottamukselliseen suhteeseen kuuluvaa aineistoa, terveystietoja, journalistisen lähdesuojan piiriin kuuluvaa aineistoa tai muita erityisen suojattuja tietoja. Asianajosalaisuudessa on kyse asianajajan asiakkaan perusoikeudesta, jolla turvataan oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, ja jonka toteutuminen on turvattava niin perustuslain, EU:n perusoikeuskirjan ja Euroopan ihmisoikeussopimuksenkin perusteella.

Osallistuva tietolähde

Suomen Asianajajat vastustaa osallistuvaa tietolähdettä koskevaa ehdotusta.

Ehdotetussa toiminnassa yksityishenkilö voisi osallistua rikolliseen toimintaan tai sitä lähellä olevaan menettelyyn viranomaisen tietien ja ainakin osittain tämän ohjauksessa. Tämä hämärtää viranomaisen ja yksityisen henkilön välistä vastuunjakoa sekä rikoksen selvittämisen ja rikolliseen toimintaan vaikuttamisen välistä rajaa.

Suomen Asianajajat toteaa, että sääntelyyn liittyy myös rikosprovokaation vaara. Viranomaisen tai tietolähteen toiminta ei saa synnyttää rikosta, jota muutoin ei olisi tehty, eikä lisätä rikoksen vakavuutta tai siitä aiheutuvaa vahinkoa. Myös tietolähteen mahdollisen rikosoikeudellisen vastuun rajojen on käytävä laista selvästi ilmi. Näitä kysymyksiä ei voida jättää viranomaiskäytännön tai jälkikäteisen tapauskohtaisen arvioinnin varaan.

Suomen Asianajajat katsoo, että esitysluonnoksessa ei ole arvioitu riittävästi tietolähteen turvallisuutta, oikeudellista vastuuta, mahdollisuutta vetäytyä toiminnasta eikä viranomaisen vastuuta toiminnasta aiheutuvista vahingoista. Myös toiminnan dokumentointiin ja valvontaan sekä rikosprosessissa käytettävän näytön luotettavuuteen liittyvät kysymykset ovat jääneet liian avoimiksi.

Johtopäätökset

Suomen Asianajajat kannattaa pakkokeinolain 2 lukuun ehdotettuja muutoksia sekä ampuma-aserikoksen lisäämistä pakkokeinolain 10 luvussa tarkoitettujen salaisten pakkokeinojen perusterikokseksi.

Muilta osin ehdotettujen uusien toimivaltuuksien välttämättömyyttä, oikeasuhtaisuutta ja tarkkarajaisuutta ei ole osoitettu riittävällä tavalla. Myöskään oikeusturvaa, asianajosalaisuutta ja muuta erityisen suojattua aineistoa koskevat takeet eivät ole riittäviä.

Suomen Asianajajat edellyttää, että esitys palautetaan näiltä osin lainvalmisteluun. Jatkovalmistelussa on selvitettävä konkreettisesti, miksi nykyiset toimivaltuudet eivät riitä ja voidaanko esityksen tavoitteet saavuttaa perusoikeuksiin vähemmän puuttuvilla keinoilla. Samalla on täsmennettävä toimivaltuuksien käyttöedellytyksiä, vahvistettava tuomioistuinkontrollia ja turvattava tehokkaat oikeussuojakeinot.

Helsingissä 9. päivänä syyskuuta 2026

SUOMEN ASIANAJAJAT

Niko Jakobsson
Pääsihteeri

LAATI

Asianajaja Pekka Ylikoski, Vantaa

Suomen Asianajajien lausunnot valmistellaan oikeudellisissa asiantuntijaryhmissä, joiden toiminnassa on mukana noin 150 asianajajaa. Tämä lausunto on valmisteltu rikosprosessioikeuden asiantuntijaryhmässä.